04

Bosansko kraljevstvo

1377. – 1463.

Osamdeset šest godina srednjovjekovne bosanske kraljevine, od krunisanja Tvrtka I do pada Bobovca i Jajca.

SREBRNI NOVAC KRALJA STJEPANA TOMAŠEVIĆA

PRIREDIO ABDULAH DAUL

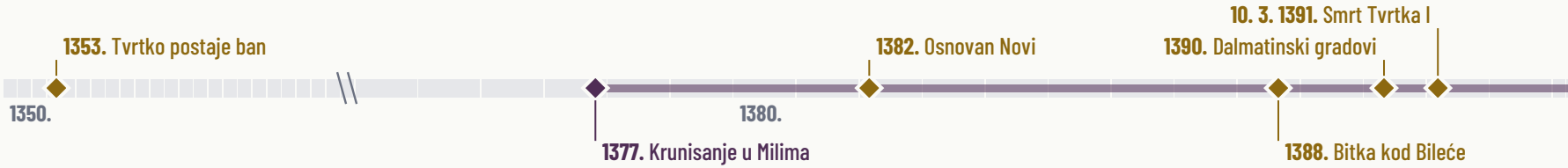

KRALJEVINA U SRCU BALKANA

Bosna je kao samostalna zemlja postojala stoljećima prije kraljevine. Njome su vladali banovi, a najpoznatiji među njima, ban Kulin, ostavio je 1189. povelju Dubrovčanima, jedan od najstarijih sačuvanih dokumenata pisanih na narodnom jeziku.

Godine 1377. ban Tvrtko I Kotromanić okrunio se za kralja. Bosna je tada postala kraljevina i to je ostala sve do osmanskog osvajanja 1463. Bila je to najmoćnija država zapadnog Balkana svog doba, bogata srebrom i olovom, s vlastitom crkvom, pismom i umjetnošću.

86 godina
trajanja kraljevine

8 vladara
od Tvrtka I do Tomaševića

1463.
osmansko osvajanje

TITULA KRALJA TVRTKA I NAKON KRUNISANJA 1377.

> Stefan Tvrtko, po milosti Božjoj kralj Srbljem i Bosni i Pomorju i Zapadnim stranam

Crtež velikog pečata kralja Tvrtka I: kralj na prijestolju, okružen grbovima i natpisom s titulom.

POJMOVI U OVOJ SVESCI

ban	vladar Bosne prije kraljevine
stanak	državni sabor bosanskog plemstva
djed	poglavar Crkve bosanske
krstjani	pripadnici Crkve bosanske

GRADOVI I MJESTA KRALJEVINE

Ucrtano na današnjoj karti; granice kraljevine bile su drugačije.

SADRŽAJ

1 Od banovine do kraljevine 4
2 Krunisanje 4
3 Tvrtkovo doba 4
4 Kraljevina velikaša 5
5 Srebro, olovo i Dubrovnik 5
6 Tri vjere 5
7 Pismo i knjiga 6
8 Stećci 6
9 Hum i Kosače 6
10 Kralj Tomaš i kraljica Katarina 7
11 Posljednji kralj 7
12 Poslije pada 7

1 OD BANOVINE DO KRALJEVINE

1180. – 1377.

Prije kraljeva Bosnom su vladali banovi. Ban Kulin, koji je vladao od 1180. do 1204., u sjećanju je ostao kao vladar mira i blagostanja, a njegova povelja Dubrovčanima iz 1189. pisana je bosančicom na narodnom jeziku. Ban Stjepan II Kotromanić proširio je državu na Hum, zemlju koja će kasnije dobiti ime Hercegovina, i na Usoru i Soli. Kada je umro 1353., naslijedio ga je sinovac Tvrtko, tada još dječak, za kojeg su isprva vladali roditelji. Tvrtko je narednih dvadeset godina učvršćivao vlast nad moćnim velikašima i pripremao se za korak koji nijedan bosanski vladar prije njega nije učinio.

1377. BOSNA POSTAJE KRALJEVINA

2 KRUNISANJE

Jesen 1377. · Mile kod Visokog

Tvrtko se okrunio u jesen 1377., najvjerovatnije 26. oktobra, na Mitrovdan. Prema većini bosanskih i hrvatskih historičara krunisanje je bilo u franjevačkoj crkvi Svetog Nikole u Milima kod Visokog, gdje se sastajao državni sabor i gdje su sahranjivani vladari. Uzeo je titulu kralja „Srbljem i Bosni i Pomorju i Zapadnim stranam“ i ime Stefan, pozivajući se na porijeklo od srpske dinastije Nemanjića po baki Jelisaveti. Time je istakao pravo na dio naslijeđa srpske kraljevine, koja se raspadala.

3 TVRTKOVO DOBA

1377. – 1391.

Tvrtko je 1382. osnovao grad Novi na ulazu u Bokokotorski zaljev, kao trg solju i luku. Godine 1388. bosanska vojska pod vojvodom Vlatkom Vukovićem porazila je osmansku vojsku kod Bileće. Naredne godine Tvrtko je poslao odred u pomoć knezu Lazaru na Kosovo. U maju 1390. predali su mu se dalmatinski gradovi i otoci, osim Zadra, pa se odtad nazivao kraljem Raške, Bosne, Dalmacije, Hrvatske i Pomorja. Tvrtko je umro 10. marta 1391. i sahranjen je u Milima.

VLADARI KRALJEVINE

TVRTKO I
1377. – 1391.

STJEPAN DABIŠA
1391. – 1395.

JELENA GRUBA
1395. – 1398.

STJEPAN OSTOJA
1398. – 1404., 1409. – 1418.

TVRTKO II
1404. – 1409., 1420. – 1443.

STJEPAN OSTOJIĆ
1418. – 1420.

STJEPAN TOMAŠ
1443. – 1461.

STJEPAN TOMAŠEVIĆ
1461. – 1463.

Ostoja i Tvrtko II vladali su po dva puta. Godine vladavine dijelom su sporne u literaturi.

SREBRNI NOVAC

Srebrni novac kralja Stjepana Tomaševića, s krunom i grbom

RUDNICI KRALJEVINE

Srebrenica	srebro
Fojnica	srebro, olovo
Kreševo	srebro, bakar
Olovo	olovo
Dusina	srebro, olovo

4 KRALJEVINA VELIKAŠA

1391. – 1443.

Nakon Tvrtkove smrti stvarna moć prešla je na velike plemićke porodice. Hrvoje Vukčić Hrvatinić, Sandalj Hranić Kosača i Pavlovići birali su i smjenjivali kraljeve na državnom saboru, stanku. Zato su Stjepan Ostoja i Tvrtko II vladali po dva puta, a na prijestolju je četiri godine sjedila i kraljica Jelena Gruba. Istovremeno su Ugarska i Osmansko carstvo sve snažnije pritiskale zemlju, a velikaši su često tražili pomoć jedne ili druge strane. Godine 1415. ugarska vojska teško je poražena kod Doboja od Osmanlija, kojima se pridružio i Hrvoje. Od tada su Osmanlije trajno upadale u Bosnu i ubirale danak, a dio velikaša plaćao im je da bi sačuvao svoje posjede.

5 SREBRO, OLOVO I DUBROVNIK

Rudnici i trgovina

Bogatstvo kraljevine počivalo je na rudnicima. Srebrenica je bila najvažniji rudnik srebra na Balkanu, a olovo, srebro i bakar vadili su se u Fojnici, Kreševu, Olovu i Dusini. Rudnike su otvarali Sasi, njemački rudari, a trgovinu su držali Dubrovčani, koji su imali svoje kolonije u Podvisokom, Fojnici, Kreševu i Srebrenici. Kroz Dubrovnik je bosansko srebro odlazilo u Italiju i dalje u Evropu. Bosanski kraljevi kovali su vlastiti srebrni novac, a ugovori s Dubrovnikom pisani su bosančicom i čuvaju se i danas.

6 TRI VJERE

Crkva bosanska, franjevci, pravoslavlje

U kraljevini su živjele tri kršćanske zajednice. Crkva bosanska bila je samostalna, s poglavarom koji se zvao djed, a njeni pripadnici nazivali su se krstjani. Njeno učenje i danas je predmet rasprave među historičarima, jer o njoj najviše znamo iz neprijateljskih katoličkih izvora. Franjevci su djelovali u Bosni od 1340., kada je osnovana Bosanska vikarija, i podizali samostane u rudarskim i trgovačkim mjestima. U Humu i na istoku zemlje živjeli su pravoslavni vjernici. Kralj Tomaš je 1459., pod pritiskom pape, počeo progoniti krstjane, a Crkva bosanska ubrzo je nestala.

7 PISMO I KNJIGA

Bosančica

Bosanski dvor i Crkva bosanska pisali su posebnim oblikom ćirilice, koji se danas naziva bosančica. Njome su pisane povelje, pisma Dubrovniku, natpisi na stećcima i bogoslužbene knjige. Najljepša sačuvana knjiga je Hvalov zbornik iz 1404., koji je za velikog vojvodu Hrvoja Vukčića Hrvatinića prepisao krstjanin Hval. Zbornik ima 353 stranice ukrašene minijaturama i danas se čuva u Univerzitetskoj biblioteci u Bologni. U istom krugu nastao je i Hrvojev misal, pisan glagoljicom.

70.000 STEĆAKA U REGIJI

8 STEĆCI

Kameni spomenici srednjovjekovne Bosne

Stećci su nadgrobni spomenici isklesani od kamena, nastali od sredine 12. do početka 16. stoljeća, najviše u 14. i 15. stoljeću. Procjenjuje se da ih ima oko 70.000, od toga oko 60.000 u Bosni i Hercegovini. Ukrašeni su rozetama, spiralama, ljiljanima, lovačkim prizorima, kolom i likom čovjeka s podignutom desnom rukom. Od 2016. godine 28 nekropola nalazi se na UNESCO-voj listi svjetske baštine, od toga 20 u Bosni i Hercegovini. Najpoznatija je Radimlja kod Stoca. Tordirani vijenac oko ljiljana u znaku ove serije motiv je sa stećaka.

9 HUM I KOSAČE

1435. – 1482.

Najmoćnija velikaška porodica na jugu zemlje bili su Kosače. Stjepan Vukčić Kosača, sinovac Sandalja Hranića, vladao je Humom gotovo samostalno. Godine 1448. uzeo je titulu herceg od Svetog Save, po kojoj je zemlja dobila ime Hercegovina. Njegova kćerka Katarina udala se 1446. za kralja Tomaša, čime je završen dugi sukob dvora i Kosača. Hercegovina je pala pod osmansku vlast postepeno. Hercegov sin Vlatko branio je ostatke zemlje do kraja, a posljednji grad, Novi, predao se u decembru 1481., gotovo dvadeset godina nakon pada kraljevine.

HVALOV ZBORNIK, 1404.

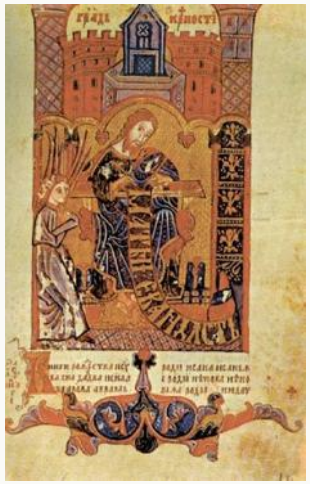

Minijatura iz zbornika krstjanina Hvala. Univerzitetska biblioteka, Bologna

RADIMLJA KOD STOCA

Nekropola stećaka na UNESCO-voj listi svjetske baštine

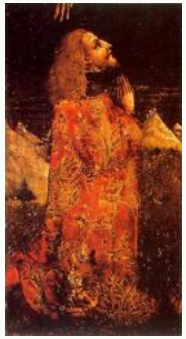

Stjepan Tomašević, posljednji bosanski kralj, na savremenoj slici

PAD KRALJEVINE

19. 5. 1463.
Počinje opsada Bobovca

maj 1463.
Kralj se predaje u Ključu

28. 5. 1463.
Ahdnama u Milodražu

26. 12. 1463.
Ugari zauzimaju Jajce

1478.
Smrt kraljice Katarine u Rimu

10 KRALJ TOMAŠ I KRALJICA KATARINA

1443. – 1461.

Ostaci Bobovca, glavnog kraljevskog grada

Stjepan Tomaš vladao je osamnaest godina. Primio je katoličanstvo, pokušavao dobiti pomoć pape i Ugarske protiv Osmanlija. Njegova žena Katarina, kćerka hercega Stjepana, rodila je sina Sigismunda i kćerku Katarinu. Kraljica je s dvorom boravila u Kraljevoj Sutjesci i u Bobovcu, glavnom kraljevskom gradu, gdje se čuvala kruna i gdje su sahranjivani kraljevi.

11 POSLJEDNJI KRALJ

1461. – 1463. · Jajce

Tomašev sin Stjepan Tomašević okrunjen je 17. novembra 1461. u crkvi Svete Marije u Jajcu, krunom koju je poslao papa Pio II. U junu 1462. prestao je plaćati danak sultanu.

U proljeće 1463. sultan Mehmed II Osvajač krenuo je na Bosnu. Opsada Bobovca počela je 19. maja i grad je pao za nekoliko dana. Kralj se sklonio u Ključ, ali se nakon četverodnevne opsade predao, uz pismeno obećanje da će mu život biti pošteđen. Obećanje nije održano: pogubljen je kod Jajca krajem maja 1463., na mjestu koje se i danas zove Carevo polje.

12 POSLIJE PADA

1463. – 1527.

Franjevac Anđeo Zvizdović dobio je od sultana u Milodražu 28. maja 1463. ahdnamu, povelju koja je franjevcima jamčila slobodu vjere. Njen prijepis čuva se u Fojnici. Ugarski kralj Matija Korvin zauzeo je Jajce 26. decembra 1463., i ono je kao središte ugarske Jajačke banovine odolijevalo sve do 1527. Kraljica Katarina pobjegla je preko Dubrovnika u Rim, gdje je umrla 25. oktobra 1478. i sahranjena u crkvi Santa Maria in Aracoeli. Ime Bosne nije nestalo: osmanski Bosanski sandžak, a kasnije ejalet, zadržali su ga sve do 1878.

Dokumenti o Bosni

ZBIRKA O HISTORIJI BOSNE I HERCEGOVINE

01 Važniji datumi i događaji

02 Grbovi i zastave Bosne i Hercegovine

03 O bosanskom jeziku

04 **Bosansko kraljevstvo** · OVA SVESKA

05 ZAVNOBiH i 25. novembar 1943.

06 Referendum o nezavisnosti

07 Značajne bitke Armije Republike Bosne i Hercegovine

08 Opsada Sarajeva

09 Genocid u Srebrenici

Izvori, fotografije i ispravke:
dokumentiobosni.com/04

Dokumenti o Bosni · Sveska 04
Bosansko kraljevstvo 1377. – 1463.
Priredio Abdulah Daul · Sarajevo, 2026.

Naslovna strana: srebrni novac kralja Stjepana Tomaševića.
Ilustracije: Wikimedia Commons, javno dobro i slobodne licence; autori na dokumentiobosni.com.